dr Izabela Klepacka-Dunajko
ORCID: 0000-0001-6541-1458

Klaudia Stałanowska
Państwowa Akademia Nauk Stosowanych im. Ignacego Mościckiego w Ciechanowie

Mikro i małe przedsiębiorstwa w Polsce w latach 2011-2022

https://doi.org/10.64158/una8zvrqca

Streszczenie: Celem pracy jest przedstawienie i analiza struktury przedsiębiorstw w Polsce w latach 2011-2022 ze szczególnym uwzględnieniem mikro i małych przedsiębiorstw. W części teoretycznej przedstawiono teoretyczne ujęcie przedsiębiorstwa, zdefiniowano ich klasyfikację, a także pogłębiono charakterystykę mikro i małych przedsiębiorstw oraz ich znaczenie dla polskiej gospodarki. Analizie poddano dane Głównego Urzędu Statystycznego (GUS) dotyczące przedsiębiorstw w latach 2011-2022. W rozdziale podjęto próbę wyciągnięcia wniosków na temat przyszłości mikro i małych przedsiębiorstw w Polsce.

Słowa kluczowe: przedsiębiorstwo, mikroprzedsiębiorstwo, małe przedsiębiorstwo, gospodarka

1. Wprowadzenie

Mikro i małe przedsiębiorstwa stanowią bardzo ważny element polskiej gospodarki. Te niewielkie podmioty odznaczają się znaczącym wkładem w tworzeniu nowych miejsc pracy oraz w rozwoju lokalnych społeczności. W Polsce, podobnie jak w innych krajach, podmioty te napotykają specyficzne wyzwania wynikające z takich zmiennych jak; zmienność otoczenia regulującego (PIP, ZUS, US), ograniczony kapitał, konkurencyjność korporacji, zmiany podatkowe oraz wiele innych. Wsparcie mikro i małych przedsiębiorstw powinno być priorytetem dla polityki gospodarczej w celu zachowania konkurencyjności na rynku oraz rozwoju polskiej

przedsiębiorczości. Niniejsza praca ma na celu analizę struktury przedsiębiorstw na przestrzeni lat 2011-2022, w szczególności mikro i małych przedsiębiorstw oraz próbę wysnucia wniosków dotyczących przyszłości mikro i małych przedsiębiorstw oraz gospodarki Polski.

Przedsiębiorstwo składa się z zespołu ludzi oraz środków materialnych powołanych do prowadzenia danej, wyodrębnionej działalności gospodarczej.[1] Pojęcie przedsiębiorstwa może być rozpatrywane w następujących kategoriach: prawnej, organizacyjnej oraz ekonomicznej.

Przedsiębiorstwo definiowane w naukach prawnych oznacza zorganizowany zbiór składników materialnych i niematerialnych, przeznaczonych do prowadzenia działalności.[2] W kategorii organizacyjnej przedsiębiorstwo postrzegane jest jako system, składający się z współdziałających ze sobą elementów w celu osiągnięcia zamierzonych celów. Kluczowe aspekty przedsiębiorstwa w ujęciu organizacyjnym obejmują m.in.: strukturę organizacyjną, zasoby ludzkie, zasoby materialne oraz niematerialne, kulturę organizacyjną.

Celem przedsiębiorstwa jest prowadzenie działalności gospodarczej zgodnie z zasadami ekonomii, a więc działanie mające na celu pokrycie ponoszonych kosztów oraz dążenie do osiągnięcia nadwyżki ekonomicznej. Działalność gospodarcza polega na przystosowaniu zasobów w celu produkcji nowych dóbr lub przetwórstwie już istniejących, podziale dóbr oraz ich konsumpcji.[3]

Przedsiębiorstwo charakteryzuje się więc następującymi cechami:[4]

- posiada stałe, jasno określone cele wynikające z uwzględnienia analizy własnych mocnych i słabych stron, analizy otoczenia oraz określenia pozycji przedsiębiorstwa na rynku;
- celem prowadzenia działalności gospodarczej jest odpłatne zaspokojenie potrzeb osób trzecich w następstwie wypracowania zysku;
- dysponowanie zasobami finansowymi;

[1] J. Altkorn, M. Strużycki, *Ekonomika i organizacja przedsiębiorstw handlowych i usługowych.* PWE, Warszawa 1994, s. 13.

[2] Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r., Kodeks cywilny. Dz.U. 1964, nr 16, poz. 93, art. 55.

[3] O. Lange, *Ekonomia polityczna.* T. 1. PWN, Warszawa 1959, s. 209.

[4] F. Mroczko, *Warunki funkcjonowania przedsiębiorstw na rynku*, Karkonowska Państwowa Szkoła Wyższa w Jeleniej Górze, Jelenia Góra 2014, s.11-16.

– odznacza się samodzielnością w podejmowaniu decyzji pod względem obowiązującego w kraju systemu prawnego i ekonomicznego;
– działa na własne ryzyko, często w ramach koncepcji społecznej odpowiedzialności biznesu;
– jego działalność powinna odznaczać się trwałością.

Klasyfikacji przedsiębiorstw można dokonać ze względu na wiele kryteriów. Podstawowymi z nich są: [5]

1. rodzaj działalności:
   - produkcyjne – jest to przedsiębiorstwo zajmujące się wytwarzaniem dóbr materialnych, ale również przedsiębiorstwa przemysłowe czy rolne oraz budowlane;
   - handlowe – przedsiębiorstwo oferujące handel, podstawowym rodzajem działalności jest więc sprzedaż towarów;
   - usługowe – wszelkie przedsiębiorstwa świadczące usługi np. usługi gastronomiczne, finansowe, zdrowotne;
2. ze względu na wielkość przedsiębiorstwa:
   - duże – zatrudniające powyżej 250 osób;
   - średnie – zatrudnienie oscyluje na poziomie 50-249 osób, roczny obrót nieprzekraczający 50 milionów euro;
   - małe – przedsiębiorstwo, którego poziom zatrudnienia mieści się w przedziale 10-49 osób, roczny obrót na poziomie nieprzekraczającym 10 milionów euro;
   - mikro – przedsiębiorstwo zatrudniające mniej niż 10 osób, roczny obrót nieprzekraczający 2 miliony euro;
3. ze względu na własność przedsiębiorstwa:
   - publiczne – są to głównie przedsiębiorstwa należące do Skarbu Państwa oraz do jednostek samorządu terytorialnego;
   - prywatne – wszystkie przedsiębiorstwa osób fizycznych, spółdzielnie oraz spółki cywilne

[5] A. Flig, *Przedsiębiorstwo*, https://mfiles.pl/pl/index.php/Przedsi%C4%99biorstwo, [dostęp: 25.05.2024.].

2. Charakterystyka mikro i małych przedsiębiorstw

Mikro i małe przedsiębiorstwa, przez fakt posiadania ograniczonych zasobów finansowych nie są w stanie konkurować z większymi firmami – muszą one zrezygnować z lepszej jakości produktu na rzecz ceny. Nawet, jeżeli postarają się dorównać lub przewyższyć jakością duże przedsiębiorstwa napotykają kolejny problem, jakim jest ograniczenie marketingowe, wynikające z braku współpracy z innymi podmiotami na rynku w kwestii reklamy i promocji.

Mikro i małe przedsiębiorstwa charakteryzują się własnością oraz zarządzaniem skoncentrowanym na jednej, maksymalnie kilku osobach. Te osoby są najczęściej mocno zaangażowane w działalność przedsiębiorstwa oraz podejmują decyzje samodzielnie, bez konieczności odbycia formalnej ścieżki przekazywanej informacji, tak jak to ma miejsce wśród dużych przedsiębiorstw.

Właściciele mikro i małych przedsiębiorstw są najczęściej bardzo zaangażowani w działalność przedsiębiorstwa a ich głównym celem jest utrzymanie się na rynku oraz osiągnięcie stabilności, podczas gdy właściciele dużych przedsiębiorstw skupieni są na ekspansji rynku oraz pomnażania zysków.

Właściciele mikroprzedsiębiorstw często nie pełnią jednej roli w swoich przedsiębiorstwach a pracują na różnych płaszczyznach, przez co utrzymują stały kontakt ze swoimi pracownikami, wypracowując z nimi bliską relację. Właściciele są związani emocjonalnie ze swoim przedsiębiorstwem w odróżnieniu od menedżerów dużych firm, którzy swoją funkcję pełnią z mniejszą presją i innymi celami (traktowanie przedsiębiorstwa jako miejsce pracy, które można zmienić).

Zarządzanie mikro i małymi przedsiębiorstwami charakteryzuje się innym podejściem również ze względu na utrudniony dostęp do kapitału oraz jego finansowań. Strategie używane w tych przedsiębiorstwach odznaczają się podejściem wymagającym mniejszych nakładów, prostymi rozwiązaniami.[6]

[6] Steinerowska-Streb I., *Zachowania rynkowe mikro-, małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce. Diagnoza, analiza, scenariusze rozwoju*, C. H. Beck, 2017, s.55-59.

Tabela 1. Wybrane cechy mikro i małych przedsiębiorstw w odniesieniu do cech dużych przedsiębiorstw

Cechy przedsiębiorstwa	Przedsiębiorstwa mikro i małe	Duże przedsiębiorstwa
Dostęp do kapitału i finansowania jego źródeł	Ograniczony	Duży
Stosunek własności do zarządzania	Najczęściej właściciel również zarządza przedsiębiorstwem	Rozgraniczony, zatrudnieni menedżerowie, dyrektorzy pełnią funkcję zarządzania
Kontakt z klientem i dostawcami	Bezpośredni	Pośredni
Struktura organizacyjna	Prosta struktura, brak formalności	Bardzo złożona, sformalizowana
Zasięg działalności	Lokalny	Ogólnokrajowy, międzynarodowy
Reakcja na zmiany	Szybka, duża elastyczność	Wydłużona ze względu na obowiązujące procedury, mała elastyczność
Produkcja	Często dostosowana do klientów indywidualnych, produkcja na zamówienie	Standardowa seryjna produkcja na dużą skalę

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych pochodzących z Steinerowska-Streb I., *Zachowania rynkowe mikro-, małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce. Diagnoza, analiza, scenariusze rozwoju*, C. H. Beck, 2017.

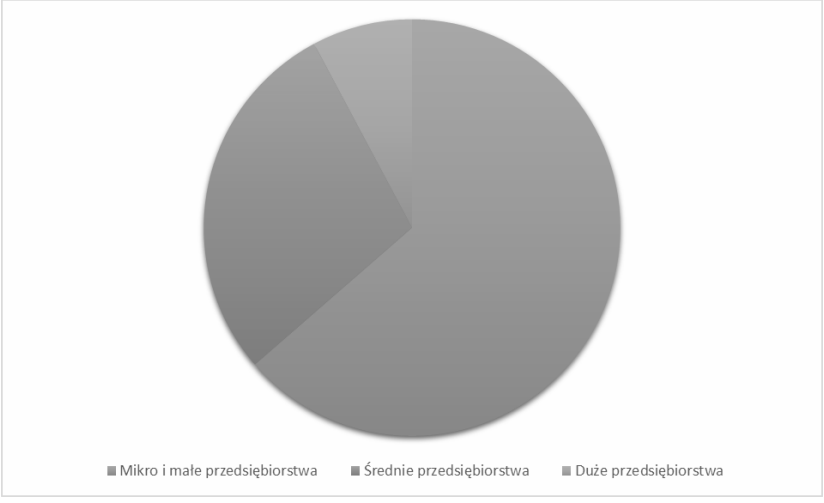

Wykres 1. Struktura przedsiębiorstw w Polsce w 2023 roku (w procentach)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych pochodzących z GUS „Wyniki finansowe przedsiębiorstw niefinansowych 01-12-2023r.".

Opierając się o dane pochodzące z GUS, można wywnioskować, że gospodarka Polski opiera się głównie na mikro i małych przedsiębiorstwach, które stanowią 63,6% wszystkich przedsiębiorstw, podczas gdy duże przedsiębiorstwa stanowią zaledwie około 8%. Te przedsiębiorstwa w roku 2023 zatrudniały 709,2 tysięcy ludzi, co stanowiło około 12,8% wszystkich zatrudnionych w Polsce[7].

Mikro i małe przedsiębiorstwa mają więc ogromne znaczenie dla gospodarki Polski. Są ważnym elementem tworzącym nowe miejsca pracy, przyczyniają się do rozwoju lokalnych społeczności, stanowią źródło innowacji. Mikro i małe przedsiębiorstwa odgrywają również znaczącą rolę w promowaniu przedsiębiorczości, co przyczynia się również do wpływu na PKB i prowadzi do wzrostu gospodarczego Polski.

3. Metody badawcze i wyniki

Celem pracy jest analiza struktury mikro i małych przedsiębiorstw w Polsce w latach 2011-2022. Analizy danych dokonano głównie za pomocą metody analizy dokumentów i monograficznej na podstawie danych statystycznych pochodzących z Głównego Urzędu Statystycznego.

Na przestrzeni lat 2011-2022 udział mikro- i małych przedsiębiorstw w liczbie przedsiębiorstw ulegał niewielkim wahaniom. Liczba mikro przedsiębiorstw w roku 2022 wzrosła o 572,8 tyś. w porównaniu z rokiem 2011. Wśród małych przedsiębiorstw zaobserwowano w 2022 roku niewielki wzrost (o 0,6 tyś) w porównaniu z rokiem bazowym.

Liczba przedsiębiorstw nowo powstałych i zlikwidowanych w Polsce w latach 2011-2020 oscylowała w granicach 384-190 tysięcy. W przypadku przedsiębiorstw nowo powstałych w roku 2022 nastąpił wzrost o 40 tysiące w stosunku do roku bazowego. W latach 2019-2020 odnotowano znaczny spadek nowo powstałych przedsiębiorstw (około 64 tysiące), spowodowany prawdopodobnie pandemią COVID-19. Wśród przedsiębiorstw zlikwidowanych można zauważyć niewielkie wahania wzrostowe oraz spadkowe, od roku 2021 można zaobserwować wzrost liczby zlikwidowanych przedsiębiorstw. W porównaniu z 2020 rokiem, w 2022 r. na-

[7] http:/www.bdl.gov.pl/.

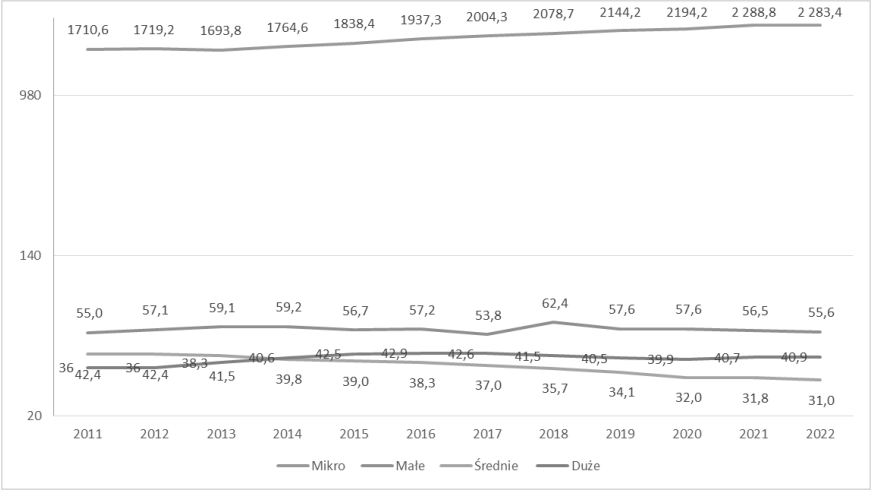

Wykres 2. Liczba przedsiębiorstw w Polsce w podziale na wielkość w latach 2011-2022 (w tysiącach)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych pochodzących z GUS.

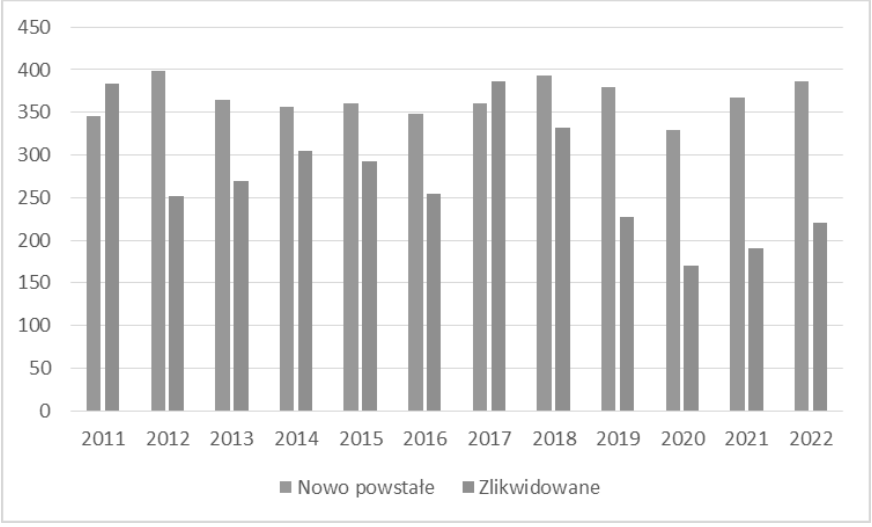

Wykres 3. Liczba przedsiębiorstw nowo powstałych i zlikwidowanych w Polsce w latach 2011-2022 (w tysiącach)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych pochodzących z GUS.

stąpił wzrost zlikwidowanych przedsiębiorstw o 51 tyś. W każdym roku liczba przedsiębiorstw nowo powstałych jest wyższa od liczby przedsiębiorstw zlikwidowanych, wyjątek stanowią lata 2011 oraz 2017.

Największy udział w wytwarzaniu PKB w każdych latach na przełomie 2011-2019 miały przedsiębiorstwa mikro i małe łącznie. W roku 2019 udział mikro- przedsiębiorstw w wytwarzaniu PKB wzrósł o 1,2% w porównaniu do roku 2011. Udział pozostałych grup przedsiębiorstw spadł w porównaniu z rokiem bazowym, w tym udział małych przedsiębiorstw o 1%. Na przestrzeni lat 2011-2019 występowały nieznaczne wahania dotyczące spadków i wzrostów udziału przedsiębiorstw w wytwarzaniu PKB[8].

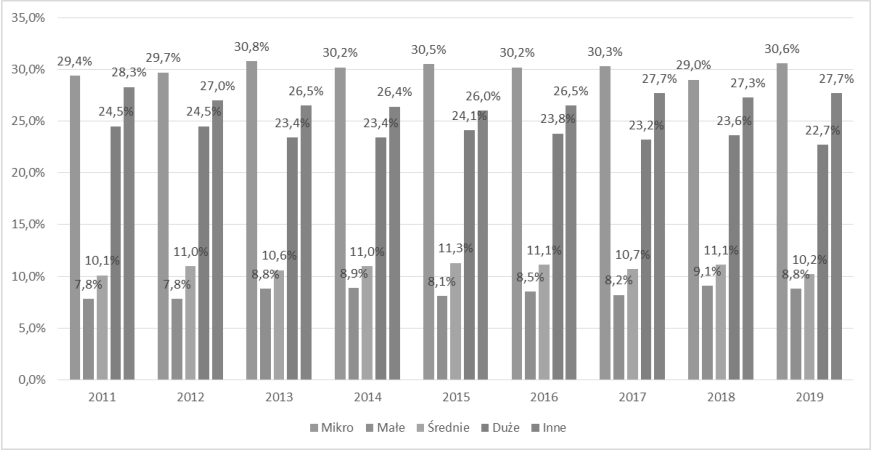

Wykres 4. Udział grup przedsiębiorstw w wytwarzaniu PKB w latach 2011-2019 z uwzględnieniem podziału ze względu na wielkość (w procentach)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych pochodzących z „Raport o stanie sektora małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce 2022".

Udział osób pracujących w poszczególnych rodzajach przedsiębiorstw porównując rok 2010 a 2022 ulegał zwiększeniu w kategorii mikro i dużych przedsiębiorstw. Największy przyrost odnotowano wśród mikroprzedsiębiorstw, liczba pracujących wzrosła o 5%. Wśród dużych przedsiębiorstw odnotowano przyrost na poziomie 2%. Liczba pracują-

[8] http://www.bdl.stat.gov.pl/.

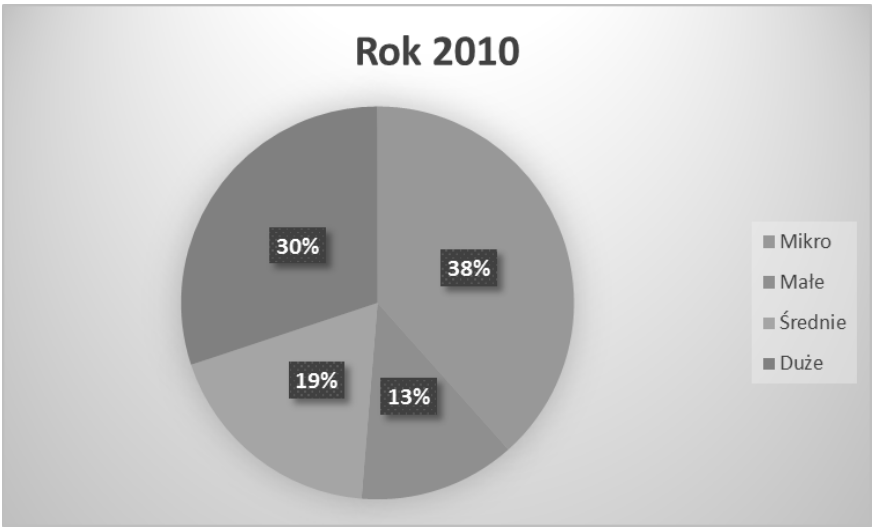

Wykres 5. Struktura pracujących w przedsiębiorstwach według wielkości w 2010 roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych pochodzących z GUS.

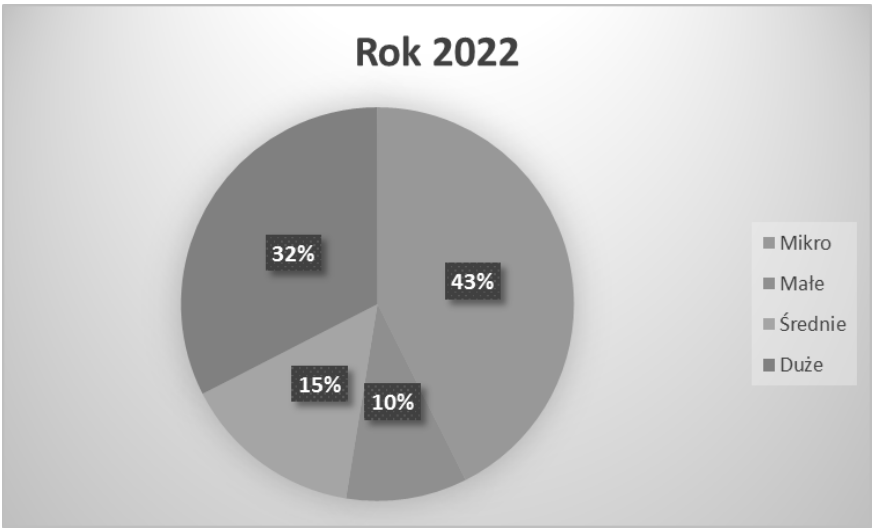

Wykres 6. Struktura pracujących w przedsiębiorstwach według wielkości w 2022 roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych pochodzących z GUS.

cych w średnich przedsiębiorstwach zmniejszyła się o 4% i był to największy spadek wśród wszystkich kategorii. Liczba pracujących w małych przedsiębiorstwach uległa spadkowi o 3% w stosunku do roku 2010. Wpływ na taki wynik mogą mieć rosnące koszty utrzymania pracownika, na które duże przedsiębiorstwa mają odpowiednie środki, natomiast małe przedsiębiorstwa mają ograniczone możliwości finansowe. Tak duży wzrost mikroprzedsiębiorstw może być wynikiem rosnącej kultury przedsiębiorczości. Coraz więcej osób zakłada jednoosobową działalność i pracuje samodzielnie, na własny rachunek bez zatrudniania dodatkowych pracowników.

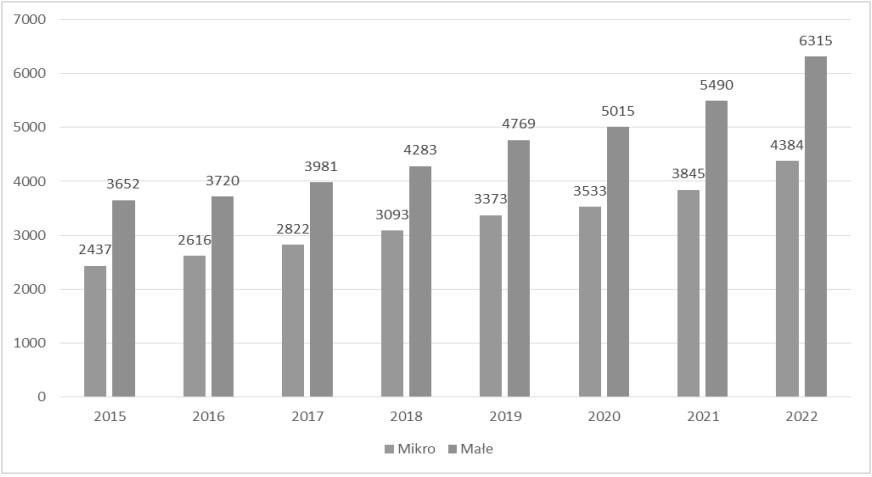

Wykres 7. Przeciętne miesięczne wynagrodzenie na jednego pracownika w zależności od wielkości przedsiębiorstw w latach 2015-2022

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych pochodzących z GUS „Działalność przedsiębiorstw niefinansowanych za lata 2015-2022".

Przeciętne miesięczne wynagrodzenie jednego pracownika w przedsiębiorstwach mikro i małych sukcesywnie wzrastało w latach 2015-2022. Różnica między 2022 a 2015 w przypadku mikroprzedsiębiorstw wynosiła wzrost o 1947 zł, natomiast w przypadku przedsiębiorstw małych był to już wzrost o 2663 zł. Wzrost wynagrodzenia w małych przedsiębiorstwach jest nieporównywalnie większy, niż ten w mikroprzedsiębiorstwach.

Zarówno przychody, jak i koszty mikroprzedsiębiorstw na przestrzeni lat 2011-2022 wzrastały. Przychody były równe kosztom w latach 2011,

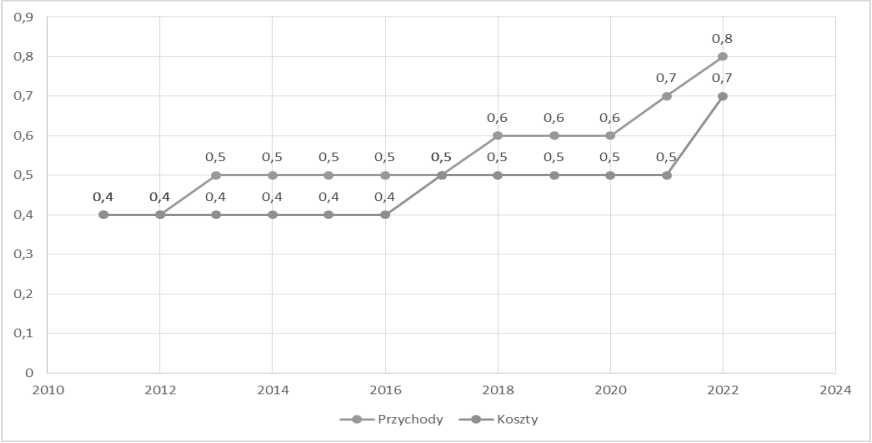

Wykres 8. Przychody i koszty przypadające na jedno mikroprzedsiębiorstwo w latach 2011-2022 (w milionach)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych pochodzących z GUS.

2012 oraz 2017, w pozostałych latach przychody były większe od kosztów o około 0,1 miliona. Przychody w roku 2022 były wyższe o 40 % w stosunku do przychodów z roku 2011, natomiast koszty wzrosły w mniejszym stopniu, bo o 30%.

4. Podsumowanie

Z analizy badanego materiału wynika, że mikro i małe przedsiębiorstwa stanowią podstawę polskiej gospodarki. Podmioty te łącznie zatrudniają więcej osób niż duże przedsiębiorstwa, przyczyniają się do wzrostu PKB, rozwoju gospodarki oraz innowacyjności.

Przedsiębiorstwa mikro i małe napotykają na swojej drodze wiele problemów, jednym z nich jest problem finansowy. Analiza danych za lata 2011-2022 ukazuje coraz wolniejszy rozwój i mniej nowo powstałych mikro i małych przedsiębiorstw w stosunku do dużych czy średnich. Jeżeli ten trend się utrzyma można spodziewać się coraz większej ilości upadłości i zamykania mikro i małych przedsiębiorstw. Wpływ na obecną sytuację mają ciągle rosnące koszty pracy (wzrost rok do roku wynagrodzenia minimalnego), częste zmiany podatkowe w kraju.

Polityka gospodarcza kraju powinna przeciwdziałać rodzącemu się trendowi. Kluczowe tu będzie niesienie pomocy poprzez rządowe programy wsparcia, dofinansowania, ułatwienie dostępu do finansowania kapitału (kredyty, leasingi i inne). Ze swojej strony mikro i małe przedsiębiorstwa powinny wykazywać się elastycznością, zdolnością do adaptacji oraz wykorzystaniem innowacji w celu utrzymania się na teraźniejszym, dynamicznym rynku.

Bibliografia

Altkorn J., Strużycki M.: *Ekonomika i organizacja przedsiębiorstw handlowych i usługowych*. PWE, Warszawa 1994.

Flig A., *Przedsiębiorstwo*, https://mfiles.pl/pl/index.php/Przedsi%C4%99biorstwo, [dostęp: 25.05.2024.].

Lange O.: *Ekonomia polityczna*. T. 1. PWN, Warszawa 1959.

Mroczko F., *Warunki funkcjonowania przedsiębiorstw na rynku*, Karkonowska Państwowa Szkoła Wyższa w Jeleniej Górze, Jelenia Góra 2014.

Steinerowska-Streb I., *Zachowania rynkowe mikro-, małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce. Diagnoza, analiza, scenariusze rozwoju*, C. H. Beck, 2017.

Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r., Kodeks cywilny. Dz.U. 1964, nr 16, poz. 93, art. 55.

MICRO AND SMALL ENTERPRISES IN POLAND 2011-2022

Abstract: The purpose of the article is to present and analyze the structure of enterprises in Poland in 2011-2022 with a special focus on micro and small enterprises. In the theoretical part, the theoretical approach to the enterprise is presented, their classification is also defined deeper characteristics of micro and small enterprises, as well as their importance for the Polish economy. Data from the Central Statistical Office (CSO) on enterprises in 2011-2022 were analyzed. The article attempts to draw conclusions about the future of micro and small enterprises in Poland

Keywords: enterprise, micro enterprise, small enterprise, economy